

POSTANOWIENIE

Dnia 26 stycznia 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Józef Iwulski (przewodniczący)

SSN Bogusław Cudowski

SSA Krzysztof Staryk (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania J. M.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych

o prawo do emerytury,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 26 stycznia 2011 r.,

skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 9 marca 2010 r.,

na podstawie art. 398¹⁷ § 1 k.p.c. odracza wydanie orzeczenia i przekazuje do rozstrzygnięcia powiększonemu składowi Sądu Najwyższego następujące zagadnienie prawne:

"Czy okres urlopu wychowawczego wykorzystanego przed dniem 1 stycznia 1999 r. przez osobę będącą pracownikiem jest okresem podlegania ubezpieczeniu społecznemu z tytułu pozostawania w stosunku pracy w rozumieniu art. 29 ust. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. nr 153, poz. 1227 ze zm.).?"

Uzasadnienie

Decyzją z dnia 5 stycznia 2009 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych odmówił J. M. prawa do emerytury na podstawie art. 29 w związku z art. 46 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. nr 39 z 2004 r., poz. 353 ze zm.), gdyż choć wykazała łącznie 34 lata 3 miesiące i 6 dni okresów składkowych i nieskładkowych - to ostatnio, przed zgłoszeniem wniosku o emeryturę, nie podlegała ubezpieczeniu pracowniczemu, ale z tytułu umowy zlecenia.

Po rozpoznaniu odwołania J. M. Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 4 czerwca 2009 r. oddalił odwołanie ubezpieczonej.

Sąd Apelacyjny, po rozpoznaniu apelacji wnioskodawczynie, zmienił zaskarżony wyrok i poprzedzając go decyzję, przyznając ubezpieczonej prawo do emerytury od dnia 03.11.2008 r.

W uzasadnieniu wyroku Sąd Apelacyjny wskazał, iż apelacja zasługuje na uwzględnienie, ale z innych przyczyn, niż wskazane w apelacji, gdyż bezsprzecznie ostatnim tytułem ubezpieczenia ubezpieczonej była umowa zlecenia.

Sąd ustalił, że ubezpieczona wniosek o emeryturę złożyła w dniu 17 października 2008 r., a wiek 55 lat osiągnęła z dniem 3 listopada 2008 r. Nie przystąpiła do otwartego funduszu emerytalnego. Na dzień 2 listopada 2008 r. wykazała 25 lat 8 miesięcy i 12 dni okresów składkowych oraz 11 lat 8 miesięcy i 24 dni okresów nieskładkowych. Ubezpieczeniu pracowniczemu podlegała w okresach: od 1 lutego 1971 r. do 15 czerwca 1978 r., od 11 września 1978 r. do 16 sierpnia 1980 r. oraz od 23 września 1984 r. do 15 października 2001 r., tj. łącznie przez 26 lat 4 miesiące i 14 dni. W okresie ostatnich 24 miesięcy podlegania ubezpieczeniu społecznemu, ubezpieczona pozostawała w stosunku pracy przez co najmniej 6 miesięcy. Ostatnio przed zgłoszeniem wniosku o emeryturę podlegała ubezpieczeniu z tytułu umowy zlecenia zawartej na okres od 26 lutego 2003 r. do 25 marca 2003 r. z „S.-P.” Sp. z o.o. Ubezpieczona nie wykazała żadnego okresu pracy w warunkach szczególnych.

Sąd Apelacyjny uznał, iż błędnie sąd pierwszej instancji ustalił, że wnioskodawczyni nie legitymuje się 30 letnim okresem podlegania ubezpieczeniu społecznemu lub ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu pozostawania w stosunku pracy, co w myśl art. 29 § 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS umożliwia przyznanie jej prawa do emerytury.

Według Sądu Apelacyjnego zaliczeniu na poczet okresu ubezpieczenia pracowniczego powinien podlegać, oprócz okresów wyżej wymienionych, także ponad 4-letni okres przebywania przez ubezpieczoną na urloпах wychowawczych, przypadających w trakcie trwania zatrudnienia w FSM/FAP w Bielsku Białej od 17 sierpnia 1980 r. do 22 września 1984 r. Okres ten, jako nieskładkowy, jest uwzględniony przez organ rentowy przy ustalaniu ogólnego stażu okresów składkowych i nieskładkowych.

W myśl obowiązujących wówczas przepisów rozporządzenia Rady Ministrów dnia 29.11.1975 r. w sprawie bezpłatnych urloпów dla matek pracujących opiekujących się małymi dziećmi (Dz.U. nr 43 poz. 219), a następnie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17.07.1981 r. (Dz.U. nr 19, poz. 97) w sprawie urloпów wychowawczych, okres urloпу wychowawczego (wcześniej urloпу bezpłatnego dla matek pracujących, opiekujących się małymi dziećmi) w wymiarze nie przekraczającym 6 lat był uważany za okres zatrudnienia w rozumieniu przepisów o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin oraz przepisów o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Przemawiać za takim kwalifikowaniem okresu korzystania z urloпу wychowawczego ma w ocenie sądu również fakt, iż w trakcie korzystania z urloпу wychowawczego kobiety uprawnione były do całej gamy świadczeń z ubezpieczenia społecznego tak jak pracownicy, np. prawa do świadczeń społecznej służby zdrowia oraz zasiłków: rodzinnego, porodowego, czy pogrzebowego.

Termin „okres podlegania ubezpieczeniu społecznemu z tytułu pozostawania w stosunku pracy” nie został w ustawie o FUS zdefiniowany, a brak jest zdaniem Sądu podstaw, aby traktować go jako tożsamy z terminem okres ubezpieczenia, o którym mowa w art. 4 pkt 5 ustawy. Jest to zdaniem Sądu usprawiedliwione również tym, iż zgodnie z art. 4 pkt 13 ustawy emerytalnej - ubezpieczonym w rozumieniu ustawy jest także osoba, która przed dniem wejścia w życie ustawy

podlegała ubezpieczeniu społecznemu lub zaopatrzeniu emerytalnemu, z wyłączeniem ubezpieczenia społecznego rolników.

Przy uwzględnieniu przebytego od dnia 17 sierpnia 1980 r. do dnia 22 września 1984 r. urlopu wychowawczego przypadającego na stosunek pracy, okres podlegania przez J. M. ubezpieczeniu społecznemu z tytułu pozostawania w stosunku pracy wynosi ponad 30 lat. W tym stanie rzeczy Sąd Apelacyjny uznał, że ubezpieczona z chwilą ukończenia 55 lat życia, co nastąpiło w dniu 3 listopada 2008 r., spełniła warunki prawa do emerytury z art. 29 ust. 3 w związku z art. 46 ust. 1 tej ustawy, dlatego na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

Wyrok ten zaskarżył w całości skargą kasacyjną Zakład Ubezpieczeń Społecznych, zarzucając wyrokowi naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 29 ust. 1 i 3 w związku z art. 46 ustawy z dnia 17.12.2006 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. nr 162, poz. 1118 ze zm.) poprzez przyjęcie, iż ubezpieczona spełniła przesłanki do przyznania jej prawa do emerytury, a w szczególności, iż wykazała 30-letni okres podlegania ubezpieczeniu społecznemu lub ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowemu z tytułu pozostawania w stosunku pracy. Wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości, w ten sposób, by oddalić odwołanie ubezpieczonej; ewentualnie domagał się uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W przedmiotowej sprawie w ramach jedynej wskazanej podstawy kasacyjnej skarżący zarzucił naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 29 ust. 3 w związku z art. 46 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. nr 153, poz. 1227).

Przy rozpoznawaniu tego zarzutu skargi kasacyjnej wyłoniło się zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości sformułowane w sentencji postanowienia, co skłoniło skład orzekający Sądu Najwyższego do odroczenia wydania orzeczenia w sprawie i przekazania tego zagadnienia do rozstrzygnięcia powiększonemu składowi Sądu Najwyższego (art. 398¹⁷ § 1 k.p.c.). Dotyczy ono wykładni art. 29

ust. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. nr 39, poz. 353 ze zm., powoływanej również jako: ustawa emerytalna), a w szczególności rozumienia zawartego w tym ustępie określenia: „**okres podlegania ubezpieczeniu społecznemu z tytułu pozostawania w stosunku pracy**”.

Zgodnie z ust. 1 art. 29 - ubezpieczona urodzona przed 1 stycznia 1949 r. może przejść na emeryturę po osiągnięciu wieku 55 lat, jeżeli ma co najmniej 30-letni okres składkowy i nieskładkowy; a ponadto – w myśl ust. 2 - ostatnio, przed zgłoszeniem wniosku o emeryturę, była pracownikiem oraz w okresie ostatnich 24 miesięcy podlegania ubezpieczeniu społecznemu lub ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym pozostawała w stosunku pracy co najmniej przez 6 miesięcy.

Spełnienia warunków, o których mowa w ust. 2, nie wymaga się od ubezpieczonej, która przez cały wymagany okres, tj. co najmniej 30 lat, podlegała ubezpieczeniu społecznemu lub ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu pozostawania w stosunku pracy (art. 29 ust. 3).

Kluczową kwestią jest ocena, czy do okresu podlegania ubezpieczeniu społecznemu lub ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu pozostawania w stosunku pracy w myśl art. 29 ust. 3 cytowanej ustawy – można wliczyć występujące w okresie istnienia stosunku pracy okresy korzystania z urlopu wychowawczego (wcześniej urlopu bezpłatnego dla matek pracujących, opiekujących się małymi dziećmi).

W sprawie wykładni art. 29 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS pojawiły się rozbieżności w judykaturze sądów oraz przedstawiano odmienną argumentację prawną.

W wyroku z dnia 6 marca 2009 r. w sprawie I UK 296/08 Sąd Najwyższy zajął stanowisko, że okres urlopu wychowawczego, wykorzystanego przed dniem 1 stycznia 1999 r. przez osobę będącą pracownikiem, nie jest okresem podlegania ubezpieczeniu społecznemu z tytułu pozostawania w stosunku pracy w rozumieniu art. 29 ust. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (opublikowany: *OSNP 2010/19-20/244*).

W uzasadnieniu tego wyroku Sąd Najwyższy wskazał, że treść art. 29 ust. 3 ustawy emerytalnej nie pozwala na zaliczenie okresów korzystania przez skarżącą z urlopu wychowawczego do okresów podlegania ubezpieczeniu społecznemu z tytułu pozostawania w stosunku pracy. Do wniosku takiego prowadzi bowiem wprost wykładnia językowa analizowanego przepisu, skoro mowa w nim o podleganiu ubezpieczeniu społecznemu lub ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu pozostawania w stosunku pracy, a nie o pozostawaniu w stosunku pracy przez oznaczony tam okres, a wzmacnia wykładnia funkcjonalna, bo celem utrzymania przez ustawę emerytalną możliwości nabywania przez osoby urodzone przed 1 stycznia 1949 r. prawa do wcześniejszej emerytury było, między innymi, zrekompensowanie ich dotychczasowego wkładu w fundusz ubezpieczeń społecznych, przejawiającego się w relatywnie wysokiej składce na ubezpieczenie społeczne, jaką przed dniem 1 stycznia 1999 r. odprowadzano od wynagrodzeń pracowników, w porównaniu do innych grup ubezpieczonych. Inaczej rzecz ujmując, przywileje emerytalne dla tej grupy ubezpieczonych zostały utrzymane nie dlatego, że byli pracownikami, ale dlatego, iż ten tytuł ubezpieczenia społecznego generował konieczność odprowadzania wyższych składek niż inne tytuły, decydując w związku z tym o szerszym zakresie świadczeń przysługujących z tytułu opłacania tych składek.

O możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury decyduje zatem kryterium ubezpieczenia pracowniczego, a nie formalnego pozostawania w stosunku pracy. Nie budzi zaś wątpliwości, że w stanie prawnym obowiązującym w czasie korzystania przez skarżącą z urlopu wychowawczego okresy te nie były okresami podlegania ubezpieczeniu społecznemu. Zgodnie bowiem z art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. nr 40, poz. 267 ze zm.) okresami zatrudnienia, wymaganymi do uzyskania świadczeń określonych w ustawie, były wyłącznie okresy pozostawania w stosunku pracy, w czasie których pracownik pobierał wynagrodzenie lub zasiłki z ubezpieczenia społecznego: chorobowy, macierzyński albo opiekuńczy, natomiast w myśl art. 4 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. nr 104, poz. 450 ze zm.), okresy urlopu wychowawczego, urlopu

bezpłatnego udzielonego na podstawie przepisów w sprawie bezpłatnych urlopów dla matek pracujących, opiekujących się małymi dziećmi, innych udzielonych w tym celu urlopów bezpłatnych oraz okresy niewykonywania pracy - spowodowanych opieką nad dzieckiem były okresami nieskładkowymi.

W okresie korzystania z urlopów wychowawczych kobiety nie były zatem objęte ubezpieczeniem społecznym i nie odprowadzały składek do funduszu ubezpieczeń, a tym samym brak jest możliwości uznania tych okresów za okresy podlegania ubezpieczeniu społecznemu w myśl art. 29 ust. 3 ustawy emerytalnej.

Odmienny pogląd przedstawiono w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 8.10.2010 r. sygn. akt II UK 104/10, gdzie wskazano m.in., iż o ile pojęcie okresów składkowych i nieskładkowych zostało wyjaśnione w art. 6 i 7 ustawy, o tyle użyty w ust. 3 art. 29 termin „podleganie ubezpieczeniu społecznemu lub ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu pozostawania w stosunku pracy” nie został zdefiniowany w tymże akcie i przy jego interpretacji nie należy sugerować się ustawowym rozumieniem tych pierwszych pojęć. Wykładnia językowa i systemowa art. 29 ustawy wskazuje na samodzielne funkcjonowanie obydwu omawianych pojęć i ich wzajemną relację polegającą na tym, że w sytuacji objętej hipotezą normy prawnej zawartej w art.29 ust.3 dla przyznania spornego świadczenia cały okres składkowy i nieskładkowy niezbędny do nabycia uprawnień emerytalnych powinien przypadać na podleganie ubezpieczeniu społecznemu (ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym) z tytułu pozostawania w stosunku pracy. Tego ostatniego terminu nie można utożsamiać z pojęciem „okresu ubezpieczenia” w rozumieniu art. 4 pkt 5 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (czyli okresem opłacania składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe) ani z podleganiem obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym w znaczeniu art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. nr 205, poz. 1585 ze zm.), chociażby z tego powodu, że komentowany przepis nie stanowi tylko o podleganiu ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, ale traktuje także o podleganiu ubezpieczeniu społecznemu, a zatem odnosi się do stanu prawnego sprzed wejścia w życie obecnie obowiązującej ustawy systemowej, a nadto art. 4

pkt 13 ustawy o emeryturach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych definiuje ubezpieczonego (czyli adresata regulacji zawartej w art. 29 tego aktu) również jako osobę, która przed jej wejściem w życie ustawy podlegała ubezpieczeniu społecznemu lub zaopatrzeniu emerytalnemu, z wyjątkiem ubezpieczenia społecznego rolników. Nadto w świetle art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych okresy ubezpieczenia są tylko jedną z postaci okresów składkowych i nie należy zawężyć do nich komentowanego terminu, gdyż przepis art. 29 ust. 3 ustawy nawiązuje nie tylko do pojęcia okresów składkowych i to jedynie do tej ich postaci, jaką są okresy ubezpieczenia, ale odsyła do pojęcia „wymaganego okresu, o jakim mowa w ust. 1 pkt 1 i 2”, a więc do użytego w tym przepisie „okresu składkowego i nieskładkowego”. Chodzi zatem o to, aby okresy składkowe i nieskładkowe w rozmiarze określonym w ust. 1 tego artykułu wynikały z podlegania ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym lub ubezpieczeniu społecznemu (zaopatrzeniu emerytalnemu) z tytułu pozostawania w stosunku pracy. Zatem również udokumentowane przez wnioskodawcę okresy kwalifikowane obecnie jako nieskładkowe powinny być konsekwencją podlegania pracowniczemu ubezpieczeniu społecznemu. Przy wyjaśnianiu znaczenia spornego pojęcia trzeba mieć na względzie wskazaną wcześniej etiologię unormowania art. 29 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i nie tracić z pola widzenia stanu prawnego obowiązującego w czasie, na jaki przypadają okresy oceniane z punktu widzenia zawartego w tym przepisie wymagania pracowniczego tytułu podlegania ubezpieczeniu.

W myśl art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 stycznia 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 3, poz. 6 ze zm.) przez okresy zatrudnienia rozumiano zaś okresy pozostawania w stosunku pracy na obszarze Państwa Polskiego, jeśli osoba zatrudniona pobierała w tych okresach wynagrodzenie lub zasiłki z ubezpieczenia społecznego na wypadek choroby i macierzyństwa. Okresy urlopów bezpłatnych z tytułu opieki nad małym dzieckiem nie odpowiadały więc ustawowej definicji okresów zatrudnienia. Z brzmienia tytułów obowiązujących w spornym okresie (tj. w latach 1976 – 1979) aktów prawnych normujących problematykę wspomnianych bezpłatnych urlopów wynika, że skoro w

świetle tych unormowań okres urlopu bezpłatnego udzielanego pracownicy opiekującej się małym dzieckiem był świadczeniem przysługującym z racji pozostawania w stosunku pracy i uważany był za okres zatrudnienia w rozumieniu przepisów o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników. Niezależnie od późniejszej kwalifikacji tychże okresów jako nieskładkowych, tak w art. 4 ust. 1 pkt 6 ustawy o rewaloryzacji emerytur i rent (...), jak i w art. 7 pkt 5 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych są to okresy podlegania ubezpieczeniu społecznemu z tytułu pozostawania w stosunku pracy, o jakich mowa art. 29 ust. 3 ostatniego z powołanych aktów.

W ocenie Sądu Najwyższego przedstawiającego zagadnienie prawne, przy ocenie wskazanej w pytaniu kwestii należy wziąć przed wszystkim pod uwagę przepisy dotyczące objęcia pracowników ubezpieczeniem społecznym oraz rozważyć szczegółową treść obecnych i uprzednio obowiązujących przepisów w sprawie urlopów wychowawczych.

Okres urlopu wychowawczego od dnia 1 stycznia 1999 r. objęto, w sposób jednoznaczny, obowiązkiem ubezpieczeń emerytalnego i rentowych na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 19 ustawy z dnia 13.12.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. nr 11 z 2007 r., poz. 74 ze zm.) w związku z art. 16 ust. 8 tej ustawy, co wiąże się również z zakwalifikowaniem ich do składkowych okresów ubezpieczenia według art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. nr 162, poz. 1118 ze zm.).

Zgodnie z art. 9 ust 6 ustawy z dnia 13.12.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych - osoby przebywające na urloпах wychowawczych podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, jeżeli nie mają ustalonego prawa do emerytury lub renty i nie mają innych tytułów rodzących obowiązek ubezpieczeń społecznych. Z powyższego również wynika, że przebywanie na urloпах wychowawczych jest samodzielnym tytułem ubezpieczenia, wyodrębnionym z ubezpieczenia pracowniczego.

Należy bowiem zwrócić uwagę, że w myśl art. 13 cytowanej ustawy - obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu podlegają pracownicy - od dnia nawiązania stosunku pracy do dnia

ustania tego stosunku. Pracownik korzystający z urlopu wychowawczego formalnie pozostaje w stosunku pracy przez cały czas urlopu wychowawczego, jednak faktycznie pracy nie wykonuje, nie osiąga wynagrodzenia, od którego mogłyby być odprowadzane składki na ubezpieczenia.

Stosownie do art. 16 ust. 8 ustawy o systemowej - składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe osób przebywających na urloпах wychowawczych finansuje w całości budżet państwa za pośrednictwem ZUS. Ustawodawca przyjmuje więc fikcję prawną, zaliczając do opartych na opłacaniu składek okresów ubezpieczenia – również okresy niewykonywania pracy w czasie urlopu wychowawczego i obejmując osoby na urloпах wychowawczych odrębnym ubezpieczeniem emerytalno - rentowym.

Biorąc dodatkowo pod uwagę treść art. 186⁵ k.p. (stanowiącego, iż okres urlopu wychowawczego, w dniu jego zakończenia, wlicza się do okresu zatrudnienia, od którego zależą uprawnienia pracownicze) - w ocenie Sądu Najwyższego przedstawiającego zagadnienie prawne, należy uznać, że obecne unormowania pozwalają na przyjęcie, że osoba korzystająca z urlopu wychowawczego podlega ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu pozostawania w stosunku pracy - w rozumieniu art. 29 ust. 3 ustawy emerytalnej.

Większe kontrowersje wywołuje możliwość zaliczenia do tych „okresów podlegania ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu pozostawania w stosunku pracy” - okresów urloпów wychowawczych, udzielonych przed dniem 1 stycznia 1999 r. Okresy korzystania z urlopu wychowawczego przed dniem 1 stycznia 1999 r., zaliczane są obecnie do okresów nieskładkowych (art. 7 pkt 5 ustawy o emeryturach i rentach z FUS).

Art. 2 ustawy z dnia 28 marca 1933 r. o ubezpieczeniu społecznym (Dz.U. nr 51, poz. 396) stanowił, że obowiązkowi ubezpieczenia podlegają z zastrzeżeniem art. 4, 5, 6, 6-a, 6-b i 6-c wszystkie osoby bez różnicy płci i wieku, pozostające w stosunku pracy najemnej lub w stosunku służbowym. Zgodnie z art. 12. ustawy z dnia 13 kwietnia 1960 r. o zmianach właściwości w dziedzinie ubezpieczeń społecznych, rent, zaopatrzeń i opieki społecznej (Dz.U. z 1960 r. nr 20, poz. 119, ze zm.) zakłady pracy opłacają z własnych środków składki na ubezpieczenie społeczne pracowników. Stosownie do art. 4 ust. 1 i 3 ustawy z

dnia 25.11.1986 r. o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych (Dz.U. nr 25 z 1989 r. poz. 137 ze zm.) - ubezpieczeniu społecznemu podlegają wszyscy pracownicy, a obowiązek ubezpieczenia pracownika powstaje z dniem nawiązania stosunku pracy, a wygasa z dniem jego ustania.

Przepisy te wskazują, że pracownica korzystająca z urlopu bezpłatnego dla matek pracujących, opiekujących się małymi dziećmi, a później – z urlopu wychowawczego była objęta obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym przez cały okres trwania stosunku pracy.

Uchwała nr 158 Rady Ministrów z dnia 24 maja 1968 r. w sprawie bezpłatnych urlopów dla matek pracujących, opiekujących się małymi dziećmi (Monitor Polski nr 24, poz. 154), która początkowo unormowała kwestię tych urlopów, stanowiła w § 6, iż pracownicy korzystającej z urlopu bezpłatnego przysługują po powrocie do pracy wszelkie uprawnienia związane z zachowaniem ciągłości pracy, a okres urlopu bezpłatnego podlega wliczeniu do okresu zatrudnienia w zakresie uprawnień uzależnionych od ilości lat pracy albo od ciągłości pracy w danym zawodzie lub służbie bądź w szczególnych warunkach, od których zależy nabycie tych uprawnień, z wyłączeniem jednak wliczenia tego okresu do okresu zatrudnienia wymaganego do uzyskania świadczeń emerytalnych lub rentowych.

Z dniem 28 stycznia 1972 r. weszła w życie uchwała nr 13 Rady Ministrów z dnia 14 stycznia 1972 r. w sprawie bezpłatnych urlopów dla matek pracujących, opiekujących się małymi dziećmi (Monitor Polski Nr 5, poz. 26), która w § 6 ust. 1 określiła, że pracownica korzystająca z urlopu bezpłatnego zachowuje po powrocie do pracy ciągłość pracy, to jest okres pracy przed urlopem bezpłatnym podlega wliczeniu do okresu pracy po zakończeniu tego urlopu w zakresie wszelkich uprawnień uzależnionych od ciągłości pracy w danym zawodzie lub służbie bądź w szczególnych warunkach, od których zależy nabycie tych uprawnień.

Istotny był ust. 2. tego paragrafu 6, gdyż wprowadzał nową, odmienną regulację: „Okresy urlopu bezpłatnego w wymiarze nie przekraczającym 6 lat uważa się za okres zatrudnienia w rozumieniu przepisów o emeryturach i rentach.”

W/w uchwała została zastąpiona przez rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 listopada 1975 r. w sprawie bezpłatnych urlopów dla matek pracujących, opiekujących się małymi dziećmi (Dz.U. nr 43, poz. 219), które w § 11 ust. 1 stanowiło, iż okres pracy przed urlopem bezpłatnym wlicza się do okresu pracy po zakończeniu tego urlopu w zakresie wszelkich uprawnień uzależnionych od ciągłości pracy w danym zawodzie, służbie lub branży albo w szczególnych warunkach, od których zależy nabycie tych uprawnień.

Natomiast ust. 2 określił, że okresy urlopu bezpłatnego w wymiarze nie przekraczającym 6 lat uważa się za okres zatrudnienia w rozumieniu przepisów o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin oraz przepisów o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa.

Z kolei rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 17 lipca 1981 r. w sprawie urlopów wychowawczych (Dz.U. z 1981 r. nr 43, poz. 219) w pierwotnej wersji precyzowało w § 17 ust. 1, iż okres urlopu wychowawczego traktuje się - z zastrzeżeniem ust. 2 - jak okres zatrudnienia w zakładzie pracy, w którym pracownica korzystała z tego urlopu, a w § 18, że okresy urlopu wychowawczego w wymiarze nie przekraczającym 6 lat uważa się za okres zatrudnienia w rozumieniu przepisów o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin oraz przepisów o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa.

28.01.1985 r. opublikowano tekst jednolity tego rozporządzenia, który w § 19 stanowił, że okresy urlopu wychowawczego w wymiarze nie przekraczającym 6 lat uważa się za okres równorzędny z okresem zatrudnienia w rozumieniu przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin oraz przepisów o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa.

Cytowane ostatnio rozporządzenie należy jednak interpretować w kontekście obowiązującej od 1 stycznia 1983 r. ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. nr 40, poz. 267.), która w art. 11 ust. 2 pkt 11 zaliczyła omawiany okres do okresów równorzędnych z okresami zatrudnienia.

Rozporządzenie z 1981 r. zostało zastąpione przez rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 maja 1996 r. w sprawie urlopów i zasiłków wychowawczych (Dz.U. nr 60, poz. 277), które w § 15 ust. 1 przewidywało, że okres urlopu wychowawczego, w dniu jego zakończenia, wlicza się do okresu zatrudnienia u pracodawcy, który udzielił tego urlopu.

Obowiązująca od 15 listopada 1991 r. ustawa z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent ... (Dz.U. nr 104, poz. 450 ze zm.) zaliczyła te okresy do okresów nieskładkowych.

W wyniku nowelizacji kodeksu pracy dokonanej ustawą z dnia 14 listopada 2003 r. w art. 186-186⁷ k.p. unormowano problematykę urlopu wychowawczego. Regulacja kodeksowa poza nielicznymi wyjątkami jest przeniesieniem odpowiednich uregulowań zawartych dotychczas we wskazanym wyżej rozporządzeniu. Art. 186⁵ k.p. stanowi, iż okres urlopu wychowawczego, w dniu jego zakończenia, wlicza się do okresu zatrudnienia, od którego zależą uprawnienia pracownicze.

Z przedstawionych wyżej przepisów wynika, że intencją prawodawcy było w okresie od 28 stycznia 1972 r. wliczanie bezpłatnych urlopów dla matek pracujących, opiekujących się małymi dziećmi, a później okresów urlopów wychowawczych, nie tylko do uprawnień pracowniczych, ale również – do nabywania świadczeń z ubezpieczeń społecznych. Okresy takie traktowane były jak okresy zatrudnienia, natomiast od 1 I 1983 r. jako okres równorzędny z okresem zatrudnienia w rozumieniu przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, a od 1991 r. – jako okresy nieskładkowe.

Biorąc pod uwagę, że pracownica podlegała obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym od dnia podjęcia pracy aż do jej zakończenia, a także zaliczanie omawianych urlopów przez wskazane wyżej przepisy do okresów zatrudnienia, z chwilą ponownego podjęcia pracy po powrocie z urlopu, jak również zaliczenie od dnia 28 stycznia 1972 r. okresów urlopu bezpłatnego w wymiarze nie przekraczającym 6 lat (traktowanych jak okres zatrudnienia w rozumieniu przepisów o emeryturach i rentach) do ustalania uprawnień emerytalnych – w ocenie Sądu Najwyższego przedstawiającego zagadnienie prawne, przemawiałoby to za uznaniem, iż co najmniej od dnia 28 stycznia 1972 r. okres korzystania przez

pracownicę z urlopu bezpłatnego dla matek pracujących, opiekujących się małymi dziećmi, a także okres urlopu wychowawczego - należy traktować jako okres podlegania ubezpieczeniu społecznemu z tytułu pozostawania w stosunku pracy, o którym mowa w art. 29 ust.3 ustawy z 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

W ocenie Sądu Najwyższego przedstawiającego zagadnienie prawne powiększonemu składowi Sądu Najwyższego przy ocenie spornej kwestii należałoby również wskazać na stanowisko, jakie zajął Sąd Najwyższy w odniesieniu do okresów odbywania zasadniczej służby wojskowej. W myśl uwalonej już judykatury Sądu Najwyższego, jeżeli spełnione zostały przesłanki zaliczenia okresu zasadniczej służby wojskowej, według obowiązujących w czasie jej pełnienia przepisów, do okresu zatrudnienia, to okres zasadniczej służby wojskowej podlega zaliczeniu do okresu, o jakim stanowi art. 29 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (wyroki z dnia 22 października 2009 r., I UK 136/09, LEX nr 564766; z dnia 6 stycznia 2010 r., I UK 251/09, LEX nr 577823 i z dnia 25 stycznia 2010 r., I UK 239/09, LEX nr 577820).

Powyższy pogląd stanowi wskazówkę interpretacyjną także przy ocenie – z punktu widzenia komentowanego unormowania – okresu korzystania z omawianych urlopów.

Mając na uwadze potrzebę wyjaśnienia przedstawionych wątpliwości prawnych, ich duże znaczenie dla praktyki oraz postulat zapewnienia jednolitości orzecznictwa w podobnych sprawach, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁷ § 1 k.p.c. postanowił jak w sentencji.